

Formatief evalueren staat voor het diagnosticeren en ondersteunen van leerlingen in het leren **tijdens** het leerproces, dus niet door middel van toetsing erna. Hierna zullen we beschrijven wat die begrippen te maken hebben met Didactisch Coachen, ofwel hoe je Didactisch Coachen kunt inzetten om formatief evalueren vorm te geven.

Formatief evalueren

Formatief evalueren wordt vaak gezien als iets heel groots. Met veel elementen van toetsing erbij. Echter, je kunt ook naar formatief evalueren kijken in het dagelijks handelen van docenten. Want daar zit al heel veel formatief evalueren in. Laten we eens een doorsnee les onder de loep nemen. Een docent legt iets uit, en laat de leerlingen daarna vaak individueel of in groepjes opdrachten maken die horen bij de stof. De docent loopt dan langs en heeft de keus uit drie mogelijkheden: een vraag stellen, feedback geven of een aanwijzing geven, de elementen van Didactisch Coachen. Voordat de docent echt kiest voor één van die drie, vindt er razendsnel een heel proces plaats waarbij de docent een diagnose stelt, nl. wat heeft deze leerling nodig om te leren en verder te kunnen. Impliciet neemt de leraar ook waar, hoe de leerling erbij zit, wat de modus is van de leerling.

Wij willen dit proces nog een keer beschrijven vanuit de combinatie van vragen stellen en feedback geven.

De combinatie van vragen stellen en feedback geven.

Voorbeeld 1:

Een leerling is geconcentreerd aan de slag met het maken van rekenopgaven. De leraar die langskomt, zegt: 'Hard aan het werk, zeg!' De leerling glimlacht naar de docent en gaat door met zijn werk. De docent glimlacht terug en loopt door naar de volgende leerling.

Het is belangrijk dat leraren zowel vragen stellen als feedback geven. Om dit goed te kunnen doen, zijn vier aspecten belangrijk. We korten deze af met ADB³C:

- A Aandacht** Als leraar kijk je naar de leerlingen en hun werk en je neemt waar op verschillende niveaus. Je ziet in ieder geval de modus van de leerling (hoe zit de leerling erbij) en het werk van de leerling. Beide aspecten zijn belangrijk om de volgende stappen goed te kunnen zetten. In het voorbeeld kijkt de leraar in eerste instantie naar de modus van de leerling, en die was hard aan het werk.
- D Diagnose.** Je stelt in een oogwenk, bijna onbewust, een diagnose: deze leerling is hard aan de slag. Dit gaat echt heel snel. En hoogstwaarschijnlijk zie je nog meer dan dat, je ziet dat de leerling niet alleen hard werkt, maar ook of het klopt wat hij doet.
- B³** Je hebt dan drie mogelijkheden. Je kiest voor **Bevragen** (een vraag stellen), **Benoemen** (feedback geven, of **Beweren** (een aanwijzing geven). In dit voorbeeld koos de leraar voor feedback op de modus van de leerling: hard aan het werk zeg!

- C Checken.** In het voorbeeld glimlacht de leerling en de leraar beantwoordt dit. In het waarnemen van de glimlach en het beantwoorden ervan, zit in dit geval de check: hoe komt mijn feedback, of mijn vraag, of mijn aanwijzing binnen bij de leerling. Je kunt het natuurlijk ook vragen, als je niet helemaal zeker bent hoe je feedback over komt.

Hiermee is een kort proces van formatief evalueren doorlopen, gericht op de activiteit van de leerling. En hiermee zie je ook dat het niet alleen gaat om het leren van de leerling, maar ook om hoe hij erbij zit en wat hij voelt en ervaart bij het leren.

Voorbeeld 2:

Een poosje later komt de leraar weer langs bij dezelfde leerling en zegt: 'Hee, je hebt nu echt alle sommen goed, zelfs die je de vorige keer nog heel lastig vond! Hartstikke mooi!' De leraar wacht even, kijkt naar de leerling en zegt dan: 'Wat heb jij nu gedaan om ervoor te zorgen dat je ze allemaal goed hebt, ook die je lastig vond?'

In dit voorbeeld is meer aan de hand. De leraar heeft weer aandacht voor de leerling en zijn werk, stelt een snelle diagnose (alle opdrachten goed), relateert dit aan een vorige prestatie en kiest in dit geval voor een combinatie. Eerst feedback, en dan een vraag.

Als we kijken naar de feedback, dan is die gericht op de vooruitgang van de leerling. In Didactisch Coachen noemen we dit progressief feedback. Al eerder in dit boek beschreven we deze vorm van feedback geven (bl. 16 en 17).

Met behulp van ADB³C zou een dialoog zou er dan zo uit kunnen zien:

leraar		Komt bij een leerling en heeft aandacht voor de leerling
Leraar	Hee, je hebt nu echt alle sommen goed, zelfs die je de vorige keer nog heel lastig vond! Goed zeg!	Keuze voor <i>progressie feedback</i> op de inhoud van de taak. Leraar heeft – zoals leraren dat doen – een razendsnelle diagnose gesteld over de taak.
Leerling:	Glimt!	
Leraar	Neemt de glimlach waar en is even stil.	Met deze waarneming checkt de leraar hoe de feedback bij de leerling binnenkomt.
Leraar	Wat heb jij nu gedaan om ervoor te zorgen dat je ze allemaal goed hebt, ook die je lastig vond?	Een <i>vraag</i> op de zelfsturing van de leerling. (ondertussen neemt de docent waar hoe de leerling erbij zit)
Leerling	Eh.	Leerling denkt na.

		Kent hij de strategieën en kan hij ze toepassen?
Leraar	Houdt zijn mond en laat de leerling nadenken.	Het is een moeilijke vraag, voor de beantwoording is tijd nodig. Je mond houden is dan essentieel....
Leerling	Nou, ik heb het gewoon maar geprobeerd.	Leerlingen weten zeker in het begin niet zo goed antwoord te geven op dit soort vragen.
Leraar	Dus je hebt het beginnen niet uitgesteld, je bent gewoon begonnen. Goed gedaan.	Positieve feedback op de strategie beginnen en niet uitstellen. De leraar geeft in zijn feedback een andere kadering van wat de leerling zegt, meer naar een aanpak of strategie.
Leraar	En wat heb je nog meer gedaan?	Vervolg vraag Het is voor het leren van de leerling erg belangrijk om niet zomaar tevreden te zijn met een niet helemaal volledig antwoord. Of dit nu gaat over de inhoud, of over de aanpak van het werk.
Leerling	Nou, ik heb even in het boek gekeken bij de leerwijzer, toen ik het niet snapte.	Leerling komt met nieuwe strategie.
Leraar	Ha, dus je wist het even niet en bent toen in de hulpwijzer gaan zoeken. Wat een goeie manier om een oplossing te zoeken als je het even niet weet.	Geeft feedback op deze strategie, die de leerling helpt zelfstandig hobbels te nemen.
Leraar	Duim omhoog en loopt verder.	Effectieve feedback en effectieve vragen zijn kort. Daarmee is een effectieve leerdialoog ook kort. Wordt er teveel verbale informatie gegeven, dan kunnen leerlingen dit niet onthouden.
Klassikaal		De leraar geeft zijn ronde een klassikaal vervolg

		Kent hij de strategieën en kan hij ze toepassen?
leraar	Ik heb verschillende goeie strategieën gezien bij het rekenen: Leerling A heeft het beginnen niet uitgesteld en is meteen begonnen. Leerling B.....	Geeft na het zelfstandig rekenen klassikaal nogmaals feedback op de effectieve strategieën.
	Welke andere strategieën hebben jullie nog meer gehanteerd die handig waren?	En vraagt dan naar strategieën die ook handig zijn bij rekenen.
	Mooie strategieën kennen jullie. Ik vul er nog een aan. Behalve in de leerwijzer achterin het boek, kunnen jullie ook kijken naar de voorbeelden in de gekleurde kaders in het boek.	En geeft ten slotte een aanwijzing over wat hij nog wil aanvullen in de gebruikte strategieën.
		Op deze manier kan de leraar klassikaal nogmaals feedback geven, recht doen aan de leerlingen die hij misschien deze keer niet gesproken heeft, en tenslotte nog een aanwijzing geven over dat wat hij nog belangrijk vindt dat de leerlingen weten of kunnen.

Bron:

VBERHAM, L. & FABER, F. (2021).
DIDACTISCH COACHEN.